NEML SURESİ

Nemi Suresi, doksan üç âyettir ve Mekke'de nazil olmuştur.
Bu Sure-i Celile, Kur'an âyetlerinin, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve âhirde kesin olarak iman eden müminlere bir hidayet rehberi ve müjde olduklarım beyan ederek başlıyor. Âhirete iman etmeyenlere ise şiddetli azap dokunacağı, âhirette Âhirette en çok zarara uğrayanların da bunlar olacakları açıklanıyor.
Sure-i Celile'de bundan sonra, Hz.Musa'hın kıssası beyan ediliyor. Kıssaya göre Hz. Musa, ailesiyle birlikte yolculuk ederken bir ateş görüyor ve aile fertlerine gidip, o ateşin yanından bir haber almak veya ısınmaları için o ateşten bir kor getirmek istediğini söylüyor. Hz. Musa ateşin yanına varınca bir nida işitiyor. 0 nidada, ateşin bulunduğu yerin de çevresinin de mübarek ıkılndığı ve âlemlerin rabbi olan Allah'ın, her türlü noksanlıklardan münezzeh olduğu söyleniyor. Ve: "Ey muşa, gerçek şu ki, ben, aziz ve Hakim olan Allahım," buyuruluyor. Sonra ona, asasını yere bırakması emrediliyor. Hz. Musa, asasını yere bırakınca onun, yılan gibi kıvrılıp hareket ettiğini görüyor ve arkasına dönüp bakmadan kaçıyor. Bunun üzerine: "Ey muşa korkma, Benim huzurumda Peygamberler asla korkmaz." Duyuruluyor. Hz. Musa'ya elini, koynuna sokması emrediliyor ve eli koynundan çıkınca, Firavun'a ve kavmine gösterilen dokuz mucizeden biri olarak pınl pırıl parlıyor. Fakat onun bu mucizelerine inanmayanlar: "Bu apaçık bir sihirdir," diyorlar. Sırf inatları yüzünden bu mucizeleri inkâr edenlerin akıbetlerinin ise çok kötü olacağı haberv veriliyor.
Sure-i Celile'de bundan sonra, Hz. Davud'a ve Hz. Süleyman'a ilim verildiği beyan ediliyor. Hz. Süleyman'ın, Hz. Davud'a vâris olduğu açıklanıyor ve Hz. Süleyman'ın , Cinlerden, insanlardan, kuşlardan meydana gelen askerler topladığı ve onların hepsini bir arada sevkettiği beyan ediliyor,
Hz, Süleyman'ın bu ordusu, karınca vadisine geliyor ve bir dişi karınca bu ordunun geldiğini, ezilmemek için ondan kaçmalarını diğer kan ne al ara haber veriyor. Hz. Süleyman karıncanın bu sözünü duyuyor ve buna hafifçe gülüyor.
Allah'a şükrediyor ve kendisini salih kullarına katmasını isteyerek dua ediyor.
Hz. Süleyman, kuşları teftiş ediyor. Hüdhüd'ü göremeyince, onun nerede olduğunu soruyor ve hemen gelip mazeretini bildirmezse onu cezai and ıracağnı veya keseceğini söylüyor.

Çok geçmeden Hüdhüd geliyor ve Seba ülkesinden haber getirdiğini söylüyor. Seba halkına bir kadının hükümdarlık ettiğini, onun ve kavminin, güneşe taptıklarını haber veriyor.
Hz. Süleyman, Hüdhüd'ün doğru söyleyip söylemediğini anlamak için, ona, Seba halkını imana davet eden bir mektup verip Seba ülkesine gönderiyor. Hüdhüd mektubu götürüp onlara atıyor. Onlar da mektubu alıp okuyorlar ve Hz. Süleyman'dan geldiğini anlıyorlar. Seba Melikesi adamlarım topluyor ve meseleyi görüşüyor. Adamları, emrinde olduklarını söylüyorlar. Melike ise böyle güçlü hükümdarların, ülkeleri harap ettiklerini söyleyerek ona karşı çıkmayı düşünmüyor ve kendisine hediyeler göndererek cevap veriyor.
Hz. Süleyman, Melike'den gelen hediyeleri önemsemiyor ve onlardan, iman etmelerini istiyor ve aksi halde üzerlerine kuvvetli ordularla gideceğini söylüyor.
Elçilere bu cevabı veren Hz. Süleyman, Melike'nin tahtını, kendisine kimin getireceğim soruyor. Cinlerden bir ifrit onu, Hz. Süleyman'ın, makamından kalkmadan getireceğini söylüyor. Fakat bir başkası, tahtı, göz açıp kapayıncaya kadar getireceğini söylüyor ve dediğini de yapıyor. Sonra tahtın üzerinde bazı değişiklikler yapılıyor ve Melike kalkıp Hz. Süleyman'a geldiğinde ona gösteriliyor. Melike de tıpkı kendi tahtına benzediğini söylüyor ve bu mucizeden önce kendisine ilim verildiğini ve o ilme teslim olduğunu söylüyor. Melike'ye, Hz. Süleyman'ın sırça köşkü gezdiriliyor. Melike, gördüklerinden sonra, âlemlerin rabbi olan Allah'a teslim olarak Müslüman olduğunu ilan ediyor.
Sure-i Celile'de bundan sonra, Salih (a.s.)m, Semud kavmine Peygamber olarak giönderildiği beyan ediliyor. Salih (a.s.) kavmine, niçin iyilikten evvel kötülüğün gelmesini istediklerini soruyor. Kavmi ise onun yüzünden uğursuzluğa uğradıklarını söylüyor. Salih (a.s.)da, uğursuzluklarının asıl sebebinin kendileri olduklarını ve imtihana çekilen bir kavim olduklarını bildiriyor.
Salih (a.s.)m kavminin yaşadığı şehirde, yeryüzünde bozgunculuk çıkaran, insanları ıslah edip düzeltmeye çalışmayan dokuz kişi, aralarında sözleşip Salih (a.s.)ı ve ailesini bir gece baskınıyla öldürmeye karar veriyorlar. Fakat Allah Teala onlann tuzaklarını başlarına geçiriyor, onları helak edip yok ediyor, tman edenleri ise kurtarıyor.
Bundan sonra, Lut (a.s.)m, kavmine Peygamber olarak gönderildiği beyan ediliyor. Lut (a.s.) kavmine, hâlâ, o çirkin işj

yapmaya devam mı edeceklerini soruyor. Kadınları bırakıp ta erkek erkeğe cinsî münasebette bulunmalarım kınıyor ve onlann, cahil bir kavim olduklarını söylüyor. Fakat kavmi, onun bu ikazlarına aldırmadığı gibi onu yurtlarından da çıkarmak istiyorlar. Bunun üzerine onlara öyle bir azap yağmuru geliyor ki, Lut (a.s.)ın kansı dahil bu cahil kavim yok olup gidiyor.
Bu kıssaların beyanından sonra gelen âyet-i kerimelerde, Allah Teala, Re-sulullah (s.a.v.) efendimize, inkarcılara sormasını emrediyor ki, o kendilerine tapınılan şeyler mi hayırlıdır, yoksa gökleri, yeri yaratan, yağmuru yağdıran ve onunla çeşitli bitkiler bitiren, denizleri, ırmakları var eden, dağlan diken ve her şeyi yerli yerince yaratan Allah mı daha hayırlıdır? Elbette ki Allah Teala her-şeyden hayırlı, herşeyden yücedir.
ı Sure-i Celilede bundan sonra birçok gerçeğe işaret edilip beyan edildikten sonra, yerden "Dâbbe" denilen bir varlığın çikanlacağı ve bunun, insanlara, kesin olarak İnanmalannı söyleyeceği beyan ediliyor.
Sur'a üfiirüldüğü zaman, göklerde ve yerde bulunanlann dehşetle korkuya kapılacaklan, Allah'ın dilediği kimselerin ise bu korkuyu hissetmeyecekleri, bütün varlıklann, bel bükerek Allah'ın huzuruna,gelecekleri beyan ediliyor.
Kim bir iyilik yaparsa ona o iyilikten daha hayırlısının verileceği, kimler de kötülük yaparlarsa yüzüstü ateşe atılacaklan beyan ediliyor. Ve rabbimizin, mahrukatından hiçbirinin yaptıklarından gafil olmadığı beyan edilerek Sure-i Celile sona eriyor.[1]

Rahman ve Rahim olun Allah'ın adıyla.

1- Tâ.Sîn. Bunlar, Kur'an'ın ve apaçık kitabın âyetleridir.
Mukatta'a harfleri hakkında, Bakara Suresinin başında gerekli izahlar verilmiştir. Buradaki Tâ.Sîn. hakkında da Abdullah b.Abbas şöyle demiştir: "Bu, Allah Teala'nın yaptığı bir yemindir ve Allah Teala kendi ismine yemin etmiştir."
Taberi, Abdullah b.Abbas'm sözünü izah ederken şöyle demiştir: "Tâ." harfi, Allah Teala'nın "Latif isminin, Sîn" harfi ise "Semi" isminin kısaltılmışıdır. Buna göre âyetin mânâsı şöyledir: "Herşeyi işiten ve büyük lütuf sahibi olan Allah'a yemin olsun ki, Ey Muhammed, sana indirmiş olduğum bu âyetler, Kur'an'ın âyetleridir. Ve apaçık kitabın âyetleridir. Bunlar, Allah katından sana gönderilmiştir. Ne sen ne de senin dışında herhangi bir yaratık bunları kendiliğinden

uydurmuştur. Zira hiçbir kimsenin, bunları meydana getirmeye gücifyet-mez. [2]

2-3- Bunlar, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve âhirete kesin olarak iman eden müminlere bir hidayet rehberi ve müjdedir.
Bu Kur'an'ın âyetleri, kendilerine farz kılımın namazları hakkıyla kılan ve zekâtlarını veren, öldükten sonra dirileceklerine kesin olarak inanan müminler için, doğru yolu gösteren bir rehber ve kurtuluşu haber veren bir müjdedir.
Evet, Kur'an-ı Kerim, müminler için bir rehber, maddi ve manevi hastalıklar için bir şifadır. [3]

4- Ahircte iman etmeyenlerin, amellerini süsleyip kendilerine güzel gösterdik. Artık oniar bocalar dururlar. [4]

5- işte azabın şiddetlisi bunlar içindir. Âhircttc de en çok azaba uğrayanlar bunlardır.
Öldükten sonra dirilmeye ve yaptıklarından hesaba çekileceklerine inanmayanların ise, dünyada işledikleri çirkin amelleri kendilerine güzel gösterir ve o amelleri onlara sevdiririz. Böylece onlar, sapık amellerinin içinde bocalayıp dururlar. İşte, dünyada müminlerin eliyle öldürülmek gibi, azapların kötüsü bunlarındır. Ahirette de en çok zarara uğrayanlar bunlardır. Zira bunlar, cehenneme girecekler ve yaptıkları ameller boşa gidecektir. [5]

6- Ey Muhammcd, şüphesiz ki sen, bu Kur'anı, hüküm ve hikmet sahibi ve herşeyi hakkıyla bilen Allah'tan almaktasın.
Ey Muhammed, şüphesiz ki sen, Kur'anı, yaratıklarını bir hikmete göre sevk ve idare eden ve onların haberlerini çok iyi bilen Allah'tan alıyorsun. Kur'an sana Allah tarafından ezberletiliyor ve öğretiliyor. [6]

7- Hani bir zaman Musa ailesine: "Ben bir ateş gördüm. Size ondan bir haber getireceğim yahut parlak bir kor getireceğim, belki onunla ısınırsınız." demişti. [7]

8- Ateşin yanına gelince şöyle nida edildi: "Ateşin bulunduğu yerdeki de, çevresindeki de mübarek kılınmıştır. Âlemlerin rabbi olan Allah, her türlü noksanlıktan münezzehtir.

Âyet-i kerimede: "Ateşin bulunduğu yerdeki de çevresindeki de mübarek kılınmıştır." ifadesi zikredilmektedir. Ateşin bulunduğu yerdeki'nden maksat, bazı müfessirlere göre Allah'ın nurudur. Diğer bazılarına göre ise bizzat ateşin kendisidir. "Ateşin çevresinde olaniar'dan makksadın ise Hz. Musa ve melekler olduğu rivayet edilmektedir. [8]

9- Ey Musa, gerçek şu ki, ben, Aziz ve Hakim olan Allahım.
Ey Musa, gerçek şu ki, ben, düşmanlarından intikam alan, yaptıklarında hüküm ve hikmet sahibi olan Allahım. [9]

10- Âsânı bırak. "Musa asasının bir yılan gibi kıvrılıp hareket ettiğini görünce, arkasına bakmadan dönüp kaçtı. "Ey Musa, korkma, benim huzurumda Peygamberler asla korkmaz.
Musa'ya "Asam yere at." diye nida edildi. Musa, asasını yere attı. Asa hızlı bir şekilde hareket eden bir yılan şekline döndü. Musa, asasının böyle olduğunu görünce, ardına bakmadan kaçmaya başladı. Bunun üzerine ona şöyle seslenildi: "Ey Musa, korkma, geri dön, âsânı tut. Zira benim huzurumda, Peygamber olarak seçip gönderdiğim kimseler korkmazlar. [10]

11- Ancak zulmeden, sonra yaptığı kötülüğü bırakıp iyilik yapan olursa ona karşı da ben, bağışlayıcı ve esirgeyiciyim.
Müfessirler, bu âyet-i kerimenin, bir önceki âyet-i kerime ile bağlantısını düşünerek çeşitli şekillerde izah etmişlerdir. Bu izah şekillerinden biri şöyledir:
"Benim huzurumda Peygamberler asla korkmazlar. Ancak onlardan, kendilerine izin verilmeyen bir ameli işleyerek kendilerine haksızlık edenler müstesna. Bunlar korkarlar. Ey Musa, senin, yılan şekline giren asandan korkman da, daha önce sebepsiz yere bir adamı Öldürmüş olmalıdandır. Kendilerine haksızlık edenler, yaptıkları kötülükleri bırakıp iyilikler yaparlarsa şüphesiz ki ben, onlara karşı çok affeden ve çok merhamet edenim."
Hasan-ı Basrî ve tbn-i Cüreyc, âyeti bu şekilde izah etmişler, Taberi de bu görüşü tercih eüniştir.
Bazı müfessirlere göre de bu âyetin izahı şöyledir: "Benim huzurumda Peygamberler asla korkmazlar. Fakat Peygamberlerin dışında olan ve salih amelleriyle birlikte kötü ameller de işleyenler korkarlar. Ancak bunlar da kötülükleri bırakıp iyilikler yaparlarsa ben onları çok affeden ve çok merhamet edenim."

Diğer bir izah tarzına göre de âyetin mânâsı şöyledir: "Benim huzurumda Peygamberler korkmazlar. Birde zulmettikten sonra kötülükleri bırakıp ta iyilikte bulunanlar korkmazlar. Zira ben, çok affeden ve çok merhamet edenim." [11]

12- Elini koynuna sok da, Firavun ve kavmine gösterilen dokuz mucizeden biri olarak, kusursuz pırıl pırıl parlayan bembeyaz bir el çıksın.
Çünkü onlar, fâsik bir kavimdir."
Âyet-i kerimede, Hz. Musa'ya dokuz mucize verildiği zikredilmektedir. Tercih edilen görüşe göre bu dokuz mucize: Âsâ, parlayan el, Tufan, Çekirge, Haşerat, Kurbağa, Kan, Kıtlık yılları ve ürün eksikliğidir. Bunların geniş izahı, İsra Suresinin yüz birinci âyetinde zikredilmiştir. [12]

13- Onlara mucizelerimiz açık seçik gelince: "Bu apaçık bîr sihirdir." dediler. [13]

14- Vicdanları doğruluğunda kanaat getirdiği halde, sırf zulümleri ve büyüklenmeleri yüzünden, o mucizeleri inkâr ettiler. Bozguncuların akıbeti nasıl oldu bir bak.
Firavun ve kavmine, Musa'nın doğru söylediğini gösteren dokuz mucize gibi açık deliller gelince, onlar, bu mucizeler karşısında boyun eğip iman etmediler. Bilakis: "Bu apaçık bir sihirdir." dediler. Kalbleri, bu mucizelerin kesin olarak Allah katından olduğuna dair kanaat getirdiği halde, kibirlerini devam ettirmek için bu mucizeleri inkâr ettiler. Ey Muhammed, âyetlerimizi inkâr ederek yeryüzünde bozgunculuk çıkaran bu insanların akıbetlerinin ne olduğuna bir bak. Onlar, içinde yaşadıkları bağ ve bahçelerinin mevki ve makamlarından çı-karılıp boğuldular. [14]

15- Gerçekten biz, Davud'a ve Süleyman'a ilim verdik. Onlar: Bizi, mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamdolsun." dediler.
Âyet-i kerimede, Hz. Davud'a ve Süleyman'a verildiği beyan edilen ilimden maksat, kuşlarla ve diğer hayvanlarla konuşma ilmidir.
Dâvud ve Süleyman (a.s.), Allah'ın, kendilerine veimiş olduğu nimetlere karşı şükreden iki kul idiler. Allah Teala, onlara birçok nimetler ve meziyetler vermiş, kendilerini, emirlerini

tebliğ eden Peygamberler seçmiş böylece onları dünya ve âhirette mutlu kılmıştır. [15]

16- Süleyman Davud'a vâris oldu. "Ey insanlar, bize kuşların dili öğretildi, bize herşeyden bol bol verildi. Şüphesiz ki bu, apaçık bir lütuftur." dedi.
Süleyman, Davud'a, iktidar ve Peygamberlikte mirasçı oldu ve kavmine: "Ey insanlar, bize kuşların dilinden anlama ilmi verildi. Bize her hayrıh şeyden de verildi. Şüphesiz ki bunlar, Allah tarafından bize verilmiş apaçık lütuflardır." dedi. [16]

17- Sülcymanm cinlerden, insanlardan ve kuşlardan meydana gelen askerleri toplandı. Hepsi bir arada sevkediliyordu. [17]

18- Nihayet karınca vadisine geldiklerinde bir dişi karınca: "Ey karıncalar, yuvalarınıza girin, aman Süleyman ve askerleri farkında olmayarak sizi ezmesinler." dedi. [18]

19- Süleyman, karıncanın sözüne hafifçe güldü ve şöyle dedi: "Rab-bim, bana ve anne babama lütfuttiğin nimete şükretmemi, razı olacağın salih amel işlememi bana ilham et. Rahmetinle beni salih kullarının arasına kat."
Allah Teala, bu âyeti kerimelerde, Hz. Süleyman'a verilen iktidarın büyüklüğünü ve güçlülüğünü beyan ediyor. Onun ordusunun sadece insanlardan değil, cinlerden, insanlardan ve kuşlardan meydana geldiğini beyan ediyor.
Hz. Süleyman'ın, karıncanın şikâyetini dahi anlayıp onun çiğnenmesini önlediğini açıklıyor. Böylece Hz. Süleyman'a verilen nimetlerin ne kadar büyük olduğu ortaya çıkıyor.
Hz. Süleyman ve ordusunun gelmekte olduğunu diğer karıncalara haber veren dişi karıncanın, kanatlı bir karınca loduğu rivayet edilmektedir.
Süleyman (a.s.) karıncanın konuştuklarını duyunca gülümsedi ve Allah'a yalvararak: "Ey rabbim, bana ve anne babama lütfettiğin nimetlere karşı şükret-meyi ve senin razı olacağın salih amelleri işlemeyi bana nasip et ve beni rahmetinle salih kullarının içine kat." dedi. Hz. Süleyman, salih kulların içine katılmanın, yapılan amellerle değil, ancak Allah'ın rahmetiyle olacağını söylemiş böylece kulun, yaptığı ameller sebebiyle şımarmaması gerektiğini ortaya koymuştur. [19]

20- Süleyman kuşlar, teftiş etti ye şöyle dedi: "Neden Hüdüdü göre-miyorum, yoksa kayıplara mı karıştı?" [20]

21- Onu mutlaka şiddetli bir azaba uğratacağım veya keseceğim yahut da bana, mazereti için apaçık bir delil getirmelidir.
Hz Süleyman'ın, "Hüdhüd" denen kuşu araştı mı as inin sebebi, bu kuşun, Hz. Süleyman'a yeraltı sularını haber vermesidir. Rivayete göre Hz. Suleyman, yolculuğu esnasında çöllerde bulunduğu sırada bu kuşu çağırır suyun nerede ve ne kadar derinde bulunduğunu ona sorar o da suyun yerini haber verirdi. Hz. Süleyman da cinlerin yardımıyla o suyu çıkarırdı.
Bazı âlimlere göre İse, Hz. Süleyman'ın, Hüdhüd'ü aramasının sebebi, kuşlara nöbet tuttunnasıdır. Hüdhüd nöbetine gelmediği için aranmıştır.
Âyet-i kerimede Hz. Süleyman'ın, Hüdhüd'ü mutlaka şiddetli bir azaba uğratacağı zikredilmektedir. Buradaki azaptan maksadın, kuşun kanatlarının yolunması olduğu rivayet edilmektedir. [21]

22- Çok beklemeden Hüdhüd geldi ve Süleyman'a şöyle dedi: "Malumunuz olmayan bir hususu öğrendim. Size Seba'dan kesin bir haber getirdim.
Süleyman Hüdhüd'ün nerede olduğunu sorduktan kısa bir süre sonra Hüdhüd çıkıp geldi. O, Hüdhüd'e nerede olduğunu sordu. Hüdhüd ise ona: "Ey Süleyman ben senin bilmediğin şeyleri öğrendim. Ben sana "Seba" ülkesinden kesin bir haber getirdim." dedi.
"Seba" Yemen civarındaki bir yerin adıdır. Aslında bu "Himyer" kabilesine verilen bir isimdir. Bu ad daha .sonra onların hakim oldukları topraklara verilmiştir. [22]

23- Ben, Seba halkına hükümdarlık eden bir kadın buldum. Hcrşey onun emrine verilmiş, kendisinin büyük bir tahtı da var.
Hüdhüd, sözlerine devamla şöyle dedi: "Ben, Seba halkına hükmeden bir kadın buldum. Ona, dünyadaki her türlü imkân verilmiş. Onun, çok azametli bir tahtı da var."
Hz. Süleyman, Hüdhüd'ün bu sözlerini onun kaybolmasına bir mazeret olarak kabul etmiştir. Zira o, yeryüzünde kendisinden başka bir hükümdar bulunduğunu bilmiyor ayrıca Allah yolunda eihad etmeyi de çok seviyordu. Hüdhüd'ün, Seba ülkesinde, Allah1! bırakıp güneşe tapan bir kavmin

bulunduğunu, bu kavmin hükümdarının da bir kadın olduğunu haber vermesi, Hz.SuleymaıVın cihad etmesine ve orayı kendi ülkesine bağlamasına bir zemin hazırlamıştı. Bu sebeple bu olay, Hz.Süleyman için büyük bir olaydı ve bunun haber verilmesi de Hüdhüd'ün affedilmesi için yeterli bir sebepti. [23]

24- Kendisini ve kavmini de Allah'ı bırakıp güneşe secde eder buldum. Şeytan, yaptıkları amelleri süsleyip kendilerine güzel göstermiş ve onları doğru yoldan alıkoymuş. Bu yüzden hidayete crcmiyorlar.
Hüdhüd sözlerine devamla şöyle dedi: "Ben, Seba Kraliçesi'ni de halkını da, Allah'ı bırakmış güneşe tapıyorlar buldum. Güneşe tapmalarını Şeytan onlara süslü göstermiş, kalblerine sevdinniş. Böylece onları hak yoldan uzaklaştır-mış ta onlar, doğru yolu bulamaz olmuşlar."
Burada adı geçen Kraliçe'nin isminin "Belkıs" babasının isminin de "Şerahil" veya "Ziserh" olduğu rivayet edilmektedir. Belkis'ın, Yemen'in "San'a" şehrine üç mil uzaklıkta bulunan "Me'rib" şehrinde yaşadığı, üçyüz on kişilik bir Şûr'a heyetinin bulunduğu, altın ve mücevheratla işlenmiş büyük bir tahtı bulunduğu rivayet edilmektedir. [24]

25- Göklerde ve yerde gizli olan şeyleri açığa çıkaran, gizlediğiniz ve açıkladığınız şeyleri bilen Allah'a secde etmemeleri için şeytan onlara böyle yaptı. [25]

26- O Allah ki, ondan başka ilah yoktur. Yüce "Arş'ın" rabbidir.
Âyet-i kerimede, Allah Teaİa'mn, göklerin ve yerin gizliliklerini ortaya çıkardığı beyan edilmektedir. Burada ifade edilen "Göklerin gizliliği"nden maksat, göklerden inen yağmurlar ve orada bulunan varlıkların sırlan, yerlerden biten bitkiler ve orada yaşayan varlıkların gizlilikleridir.
Göklerle yer daha önce bitişikken Allah Teala onları birbirinden ayırmış, gökleri yağmur yağdırır, yerleri de bitkiler bitirir hale getirmiş böylece onlann gizliliklerini açığa çıkarmıştır.
Bu âyet-i kerimelerde, Hiidhüd kuşunun, Allah'ı bırakıp ta güneşe îapan isanlan kınadığı ve ibadete layık olanın ancak Allah Teala olduğunu zikrettiği beyan edilmektedir. Bu da Hüdhiid kuşunun kıymetini ifade eder.
Peygamber efendimiz (s.a.v.) bir Hadis-i Şerifinde, Hüdhüd'ün öldürül-. meşini yasaklamıştır, Abdullah b.Abbas diyor ki:

"Resulullah (s.a.v.) dört hayvanın öldürülmesini yasaklamıştır. Bunlar, Karınca, An, Hüdhüd Kuşu (Çavuş Kuşu) veGöçeğen kuşudur.[26]

27- Süleyman Hüdhüd'e şöyle dedi: "Bakacağız, doğru mu söylüyorsun yoksa yalancılardan mısın? [27]

28- Bu mektubu götür onlara at. Sonra da onlardan uzaklaş ve neye başvuruyorlar bak."
Süleyman Hüdhüd'e: "Bizden uzaklaşmam mazur göstemıeye çalıştığın şeye bakacağız. Bakalım sen, verdiğin haberde doğru musun? Yoksa yalancılardan mısın? Şimdi Çu mektubumu götür ve onlara at. Sonra da durup ne yaptıklarına bak ve dönüp tekrar bana gel." dedi.
Hüdhüd, Süleyman (a.s.)ıı emri gereğince mektubu götürüp Belkıs'ın oturduğu sarayın penceresinden içeriye attı. Sonra saygıyla geri döndü. Seba Melikesi kuşun bu davranışına şaştı. Mektubu alıp açtı ve yazılı olanlan gordu ve şöyle dedi: [28]

29- Seba Melikesi şöyle dedi: "Ey ileri gelenler, bana çok önemli bir mektup bırakıldı. [29]

30-31- Mektup Süleyman'dan geliyor ve orada: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlıyorum. Bana karşı büyüklük taslamayın, bana, Müslümanlar olarak gelin." diye yazıyor. [30]

32- Seba Melikesi: "Ey ileri gelenler, bu işim hakkında bana fikirlerinizi bildirin. Şimdiye kadar hiçbir mevzuda, sizinle müşavere edip görüşlerinizi almadan kesin karar vermedim." dedi.
Seba melikesi Belkıs, Hz. Süleyman tarafından kendisine gönderilen mektubun çok önemli oduğunu zikretmiştir. Bunun sebebi ise, mektubun bir hükümdar tarafında gönderilmesi veya farklı bir mühürle mühürlenmiş olması yahut bir kuş tarafından getirilmiş olması ya da çok veciz bir mektup olmasıdır.
Hz. Süleyman, Seba Kraliçesi'ne ve halkına, kendisine karşı üstünlük tas-lamamalannı, güneşe tapmayı bırakıp Allah'a ibadet etmelerini ve kendisine teslim olmalarını bildirmişti. Bu da, Hz. Süleyman'ın, büyük bir iktidar sahibi ve Allah'ın emirlerim tebliğ eden bir Peygamber olduğunu gösteriyordu. Bu sebeple Seba Melikesi bütün müşavirlerini toplayarak işin

ciddî olduğunu onlara bildirdi ve bu hususta görüşlerini beyan etmelerini istedi. [31]

33- İleri gelenler: "Bizler, güçlü kuvvetli kimseler ve cesur savaşçılarız. Fakat, emir senindir. Artık bak, ne emredeceksin." dediler.
Seba Melikesinin etrafında bulunun ileri gelenler, Hz. Süleyman ile savaşmaya hazır olduklarını, zira savaş için gereken güç ve cesarete sahib olduklarını bildirdikten sonra kesin kararın Melike'ye ait olduğunu, o ne emir verirse ona uymaya hazır olduklarını bildirmişlerdir. [32]

34- Melike şöyle dedi: "Hükümdarlar bir ülkeye girdiler mi, orayı bozup perişan ederler, halkının şereflilerini zelil kılarlar. Hep böyle yaparlar. [33]

35- Ben onlara bir hediye göndereyim de, elçiler ne ile dönecekler ba-
kayım."
Seba Melikesi Belkis, kendileriyle istişare ettiği adamlarına şöyle dedi: "Hükümdarlar bir ülkeye zorla girince orayı harabeye çevirirler. Oranın şerefli insanlarım köieleştirerek zelil kılarlar. Hükümdarlar hep böyle yaparlar. Ben, Süleyman'a ve taraftarlarına bir hediye göndereceğim ve elçilerin nasıl bir intiba ile döneceklerine bakacağım."
Rivayete göre Seba Melikesi Belkis Hz.Süleyman'a hediyeleri gönderirken kendi adamlarına şöyle demiş: "Biz ona hediyeler göndererek onun bir Kral mı yoksa Peygamber mi olduğunu öğrenmiş oluruz. Eğer bir Kral ise hediyeleri alıp kabul eder. Böylece şerrinden de emin oluruz. Şayet bir Peygamber ise he-. diyeler için dâvasından vazgeçmez."
Belkıs'ın göntlerdği hediyelerin neler olüuğu hakkında çeşitli rivayetler zikredilmiştir. Bazı rivayetlere göre bu hediyeler, erkek elbisesi giydirilmiş cariyeler ve kadın elbisesi giydirilmiş kölelerdir. Rivayete göre Hz. Süleyman'ın, bunları birbirinden ayırdetmesi halinde Peygamber olduğu ortaya çıkacakmış.
Bazı rivayetlere göre ise bu hediyler, ipek torbalar içerisine konmuş altın külçeleridir. Elçiler bu altın külçelerle Hz. Süleyman'ın ülkesine vardıklarında bütün yol kenarlarında altın külçeler bulunduğunu ve kimsenin bunlara değer vermediğini görmüşler, böylece götürdükleri hediyelerinin çok basit şeyler olduğunu sanmışlardır. Zira Hz. Süleyman, Cinler

vasıtasıyla kerpiçleri altın suyuyla yaldızlatmış ve yolların kenarlarına attı rm ıştır.
Diğer bazı rivayetlere göre de bu hediye, bir kerpiç büyüklüğünde olan altın külçeydi. Yine buşka bir rivayete göre de bu hediyeler, Krallara yaraşan birtakım eşyalardı. [34]

36- Elçi Süleyman'a geldiğinde Süleyman şöyle dedi: "Siz bana mal ile yardım mı etmek istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden çok daha hayırlıdır. Doğrusu, hediyenizle ancak siz sevinirsiniz, [35]

37- Dön, hediyeyi onlara geri götür. Yemin olsun kî onlara, karşı koyamayacakları ordularla geliriz de, mutlaka onları oradan zelil bir halde boyun eğmiş olarak çıkarırız" .
Seba Melikesinin elçisi, Süleyman'a hediyelerle birlikte varınca Süleyman ona şöyle dedi: "Siz beni mal ile mi savsaklamak istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği mal ve mülk, size verdiklerinden daha fazla ve daha hayırlıdır. Hediyeleriniz sizin olsun. Onlarla ancak sizler sevinirsiniz. Zira sizler sadece dünya hayatına inanıyorsunuz. Benim ise dünya malına ihtiyacım yoktur. Ey elçi, sen bu getirdiğin hediyeleri al ve geri dön. Yemin olsun ki biz onlara öyle güçlü ordularla geliriz ki, onların o orduya karşı koymaya güçleri yetmez. Ve onları, ülkelerinden zelil ve hakir olarak çıkarırız da Müslüman olmak zorunda kalırlar. [36]

38- Süleyman: "Ey ileri gelenler, onlar bana Müslüman olarak gelmeden önce, o Mclikc'nin tahtını bana hanginiz getirebilir?" dedi.
Bazı müfessirler buradaki; "Onlar bana Müslüman olarak gelmeden önce." ifadesini: "Onlar bana boyun eğerek gelmeden önce." şeklinde izah etmişlerdir.
Hz. Süleyman'ın, Belkıs'ın ve Seba halkının, boyun eğerek gelmelerinden önce, Belkıs'ın tahtının getirilmesini istemesinin sebebi, bazı müfessirlere göre, Müslüman olarak gelmeleri halinde Taht'a el koymanın haram olmasıdır. Bunlara göre Hz. Süleyman taht'a el koymak istemekte bu sebeple de acele etmektedir. Bu görüş Katade'den nakledilmektedir.
Bazılarına göre ise bunun sebebi, Hz. Süleyman'ın, Seba Melikesini küçük düşünnek istemesidir. İbn-i Zeyd bu görüştedir.

Taberi ise Hz. Süleyman'ın, tahtın getirilmesinde acele etmesinin sebebinin, Peygamberliğini İspatlamak ve Allah'ın yüce kudretini göstermek olduğunu söylemiştir. Zira bir anda muhteşem bir tahtın Yemen'den Filistin'e getirilmesi büyük bir hadisedir. Bunun karşısında Allah'ın kudretinin büyüklüğünü kabul etmemek mümkün değildir. [37]

39- Cinlerden bir İfrit: "Sen makamından kalkmadan evvel, ben onu sana getiririm. Doğrusu, onu getirmeye benim gücüm yeter ve ben emin bir kimseyim." dedi.
Cinlerin ileri gelenlerinden cevval biri, Süleyman'a şöyle dedi: "Ben, Seba Melikesi Belkıs'ın tahtını, sen, insanların arasında hüküm verme meclisinden kalkmadan önce sana getiririm. Şüphesiz ki ben, onu getirmeye gücü yeten ve güvenilir biriyim. Taht'a veya Melikeye hıyanet edecek bin değilim.
Âyette zikredilen bu Çin'in adının "Kuzen" olduğu rivayet edilmektedir. [38]

40- Nezdinde kitaptan ilim bulunan biri: "Ben onu sana, güzünü açıp kapamadan getireceğim." dedi. Süleyman, taht'ı yanında duruyor görünce: "Bu, rabbimin bir lütfudur. Şükür mü yoksa nankörlük mü edeceğimi sınaması içindir. Kim şükrederse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse şüphesiz ki, rabbim hiçbir şeye muhtaç değildir, büyük lütuf sahibidir" dedi.
Âyet-i kerimede, nezdinde kitaptan ilim bulunanın, Belkıs'ın tahtını bir anda Hz. Süleyman'a getireceğini söylediği ifade edilmektedir.
"Nezdinde ilim bulunan'dan maksadın, insanlardan âlim bir kimse olduğu rivayet edilmektedir. Ancak bu kişinin ismi ve sıfatları hakkında farklı rivayetler vardır.
Abdullah b.Abbas ve Yezid b.Ruman'a göre bu zat, Hz. Süleyman'ın kâtipliğim yapan "Âsif b.Berhiya"dır. Bu kişi takva sahibi birisiydi. Allah'ın ismi â'zamını bilirdi.
Katade'ye göre ise bu zatın ismi "Belhiya'dır. Bazılarına göre ise "Zün-nur"dur.
İbn-i Zeyd'e göre ise bu zat, denizin içinde bir adada yaşayan takva sahibi bir kul idi. Allah'a isimlerinden biri ile dua etti böylece Melike'nin taht'ı Hz. Süleyman'ın Önünde görünüverdi.
Müfessirler, bu zatın "Kitaptan bildiği ilmin" ne olduğu hakkında da çeşitli rivayetler zikretmişlerdir. Bazılarına göre bu ilimden maksat, Allanın bir ismidir, onunla kendisine dua

edildiğinde duayı kabul eder. Ancak bu ismin hangi isim olduğu bilinmemektedir.
Mücahid, "Kendisine ilim verilen zat"ın, Allah'ın "Zülcela-i Vel İkram" isimleriyle dua ettiğini söylemiş Zührî ise: "Yâ İlahenâ Ve İlahe Külli Şey'in İlahen Vahiden Lâ İlahe İlla Ente İ'tinî Bi Arşihâ" "Ey İlahımız ve herşeyin tek ilahı olan Ali ahım. Senden başka hiçbir ilah yoktur. Sen o kadının tahtını bana getir." diye dua ettiği nakledilmiştir.
Ayet'i kerimede geçen "Gözünü açıp kapamadan getireceğim." ifadesini, Said b.Cübeyr ve Ma'mar, göz görecek kadar bir mesafede bulunan bir kimsenin, sana gelmesinden önce ben onu sana getireceğim." şeklinde izah etmişlerdir.
Vehb b.Münebbih ise: "Senin bakışın, gözlerin görebileceği mesafeye henüz ulaşmadan ben onu sana getireceğim." şeklinde izah etmiştir.
Bazıları ise bu ifadeyi şöyle izah etmişlerdir: "Sen, tahtın geleceği yöne doğru bak. Gözünü oradan ayırmadan ben o tahtı sana getireceğim." şeklinde izah etmişlerdir.
Âyet-i kerimede geçen "Süleyman taht'ı yanında görünce" ifadesi, tahtın, hemen Süleyman aleyhisselamın yanına geldiğini açıklamaktadır.
Bazı âlimler, nezdinde Allah'ın kitabından ilim bulunan zatın dua etmesi üzerine, taht'ın bulunduğu yerden, yere gömülüp Hz. Süleyman'ın önünden çıktığını söylemişlerdir.
"Bu, rabbimin bir lütfudur. Şükür mü yoksa nankörlük mü edeceğimi sınaması içindir." ifadesi ise şöyle izah edilmiştir: "Rabbim, beni nimetlerine karşı imtihan etmektedir." Veya "Rabbim beni Melike'ye karşı imtihan etmektedir." Yahut: "Rabbim beni, bu kıymetli taht'a karşı imtihan etmektedir. Benim,§ükür mü, yoksa nankörlük mü edeceğimi ortaya çıkarmak istemektedir." [39]

41- Süleyman: "Onun tahtını tanınmaz hale getirin, bakalım tanıyabilecek mi? Yoksa tanımayanlardan mı olacak?" dedi.
Seba Melikesi'nin tahtı getirildikten sonra kendisi de geldiğinde, Hz. Süleyman, Melike'nin zekâsını ölçmek için onun tahtında bazı değişiklikler yapılmasını emretmiştir. Bu değişiklik, tahttaki bazı işlemelerin çıkarılması veya bazı renklerin değiştirilmesi yahut bazı şeylerin ilave edilerek bazı şeylerin de eksiltümesi şeklinde olduğu rivayet edilmektedir. [40]

42- Melike gelince: "Senin tahtın da böyle mi?" denildi. O da şöyle dedi: "Tıpkı o'dur. Bundan önce bize ilim verilmişti biz de Müslüman olmuştuk."
Âyet-i kerimenin sonunda: "Bundan önce bize ilim verilmişti. Biz de Müslüman olmuştuk." ifadesini zikredilmektedir.
Mücahid ve Said b.Cübeyr, âyetin bu bölümünün, Hz. Süleyman'ın sözü olduğunu söylemişler ve şöyle izah etmişlerdir: "Bu kadından önce bize, Allah'ın varlığı ve kudreti hakkında ilim verilmişti. Biz, bu kadından önce Allah'a boyun eğip Müslüman olanlardanız." Taberi ve İbn-i Kesir de bu görüşü tercih etmişlerdir.
Bazı âlimlere göre âyetin bu bölümü Seba Meli&esi'nin sözüdür. Buna göre ise âyetin izahı şöyledir: "Seba Melikesi şöyle demiştir: "Bu mucizeden önce Allah'ın varlığı, kudreti ve Süleyman'ın Peygamberliği hakkında bizim bilgimiz oldu ve bizler İslâm'ı kabul ettik." [41]

43- Allah'tan başka taptığı şeyler o Melikeyi (Tcvhid dinine girmekten) alıkoymuştu. Çünkü kendisi kâfir bir kavimdendi.
Müfessirler bu âyet-i kerimeyi çeşitli şekillerde izah etmişlerdir. Bu izah şekillerinden biri mealde verilen şekildir.
Diğer bir izah şekli de şöyledir: "Süleyman, Melike'nin, Allah'tan başkasına tapmasına engel oldu. Çünkü o, kâfir bir kavimdendi,"
Başka bir izah şekli de şöyledir: "Allah, Melike'yi İslam'a yönelterek, kendisinden başkasına tapmasına engel oldu. Çünkü o Melike kâfir bir kavimdendi." [42]

44- Melikc'yc: "Köşk'e gir." denildi. O, köşkü görünce, derin su sanıp bacaklarını sıvadı. Süleyman: "Bu, sırçadan yapılmış bir köşktür." dedi- Melike: "Rabbim, ben gerçekten kendime zulmetmişim. Simde Süleyman'la beraber, âlemlerin rabbi olan Allah'a teslim olup Müslüman oldum." dedi.
Vehb b.Münebbih diyor ki: "Hz. Süleyman, Seba Melikesi'nin geleceğini duyunca Cinlere emrederek Kristalden bir köşk yaptırmış, köşkün altından su akıtmış ve suyun içine çeşitli deniz hayvanları koydurtmuştur. Kendisi de tahtını köşkün ortasına koyarak üzerine oturmuş vaziyette beklemiştir. Belkıs gelince köşke girmesini emretmiş o da kristalden yapılmış köşkün altından akan suya basacağını zannetmiş ve bacaklarını sıvamıştır.

Hz. Süleyman'ın böyle bir köşk yaptınnasinin sebebi, kendi saltanatının, Melike'nin saltanatından daha büyük olduğunu göstermek veya Melike'nin zekâsını ölçmek yahut Melike'nin bedeni hakkında söylenen sözlerin doğru olup olmadığını öğrenerek onunla evlenip evlenemeyeceğine karar vennek istemesidir. [43]

45- Gerçekten biz, Scmud kavmine: "Allah'a kulluk edin." desin diye kardeşleri Salih'i, Peygamber olarak gönderdik. Bir de ne görsün, onlar, birbirleriyle çekişen iki fırka olmuşlar.
Şüphesiz ki biz, yalnız Allaha kullak etmeleri, hiçbirşeyi ona ortak koşmamaları için Semud kavmine, kardeşleri Salih'i Peygamber olarak gönderdik. Salih onlara gelip kendilerini Allah'a davet edince, onlar Salih'e iman eden müminler ve iman etmeyen kafirler olarak iki guruba ayrıldılar ve birbirleriyle çekişmeye başladılar.
Bu hususlar diğer âyetlerde de şöyle acılanmaktadır, taslayan ileri gelenler, "Salih'in, rabbi tarafından Peygamber olarak musunuz?" Onlar da: "Şüphesiz biz, onunla göndenlenlere manededler." "O büyüklük taslayanlar ise: "Şüphesiz sızın iman ettiğinizi biz inkar yoruz." dediler. [44]

46- Salih: "Ey kavmim, niçin iyilikten evvel, hemen kötlüğün gelmesini istiyorsunuz? Allah'tan, bağışlanmanızı dileseniz ya. Belki merhamet edilirsiniz." dedi.
Salih, kavmine şöyle demişti: "Ey kavmim, niçin, Allah'ın rahmetinden önce azabının acele gelmesini istiyorsunuz? İnkarcılığınızdan vazgeçip Allah'a tevbe etsenize. Böylece Allah, tevbeniz vasıtasıyla size merhamet etmiş olur. [45]

47- Kavmi: "Senin ve beraberindekilerin yüzünden uğursuzluğa uğradık." dediler. Salih de: "Uğursuzluğunuzun sebebi, Allah nezdindedir. Doğrusu siz, imtihana çekilen bir kavimsiniz." dedi.
Semud kavmi, kendilerine Peygamber olarak gönderilen Salih'e şu cevabı verdi: "Senin ve sana iman edenlerin yüzünden uğursuzluğa diit:t"k Palımıza baktırdık, başımıza felaketlerin geleceğini anladık." Salih de dei lugunuzun sebebi Allah kalındadır. Gerçekten siz, imtihana çeki niz. Allah, beni göndererek sizin itaat edip etmeyeceğinizi ortaya mekedir. Sizlere şimdilik bir mühlet verilmektedir." [46]

48- O şehirde, yeryüzünde bozgunculuk çıkaran, ıslah edip düzeltmeye çalışmayan dokuz kişi vardı.
Allah Teala bu âyet-i kerimede, Salih (a.s.)ın şehri olan "Hicr"de, yeryüzünde bozgunculuk çıkaran ve ıslahatı düşünmeyen dokuz kişiden haber vermektedir. Bunların suçlan, yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaları, Allah'ı inkâr etmleri ve ona karşı gelmeleridir. Ayrıca Salih (a.s.)a mucize olarak gönderilen deveyi kesenler ve Salih (a.s.)ı öldürmeyi planlayanlar da bunlardır. Bu itibarla bütün kâfirler yeryüzünde bozgunculuk çıkardıkları halde özellikle bu dokuz kişi zikredilmiştir,
Allah Teala, bunların, Salih (a.s.) aleyhine nasıl bir tezgâh kurduklarını beyan ederek buyuruyor ki; [47]

49- Aralarında Allah'a yemin ederek şöyle konuştular: "Salihi ve ailesini bîr gece baskınıyla öldürelim. Sonra da akrabasına: "Yakınlarınızın
öldürülmesinden haberimiz yok. Şüphesiz bizler, doğru kimseleriz." diyelim.
Yurardaki âyette zikredilen bu dokuz kişi, deveyi kestikten sonra Salih (a.s.) ve ailesini öldürüp akrabalarına da: "Bizim, herhangi bir şeyden haberimiz yok." demek için aralarında anlaşmışlar ve bu maksatla yola çıkmışlar. Melekler onların başlarına taş yağdırarak beyinlerini patlatmıştır. Onlar, kendilerini bekleyen arkadaşlarının yanına varmayınca arkadaşları gelip onların başlarının taşlarla ezildiğini görmüşlerdir. [48]

50- Onlar bir tuzak kurdular. Biz de, onlar farkına varmadan, tuzaklarını alt üst ediverdîk. [49]

51- Tuzaklarının akıbeti, nasıl oldu bir bak. Biz onları da, kavimlerini de toptan helak ettik. [50]

52- İşte zulümleri yüzünden, harap olmuş bomboş evleri. Şüphesiz ki bunda bilen bir kavim için, büyük bir ibret vardır. [51]

53- iman edip Allah'tan korkanları kurtardık.
Evet, Salih (a.s.)ın kavmi Semud, kurdukları tuzağa kendileri düştüler. Hepsi helak olup gitti. Helak olmaları çok ibret verici

idi. Bu hususta diğer âyetlerde de şöyle buyurulmaktadır. "Bunun üzerine onları şiddetli bir sarsıntı yakalayıverdi de evlerinde diziistü kapanıp kaldılar." "Salih onlardan yüzçevirdi ve şöyle dedi: "Ey kavmim, ben, rabbimin vahyini size tebliğ ettim ve size nasihat ettim. Fakat siz, nasihat edenleri sevmezsiniz. [52]"Bu yüzden Semud kavmi, korkunç bir hadise ile helak oldular. [53]
Salih (a.s.)ın kavminin helak olması üzerine, kendisine iman edenlerle birlikte "Hicr" bölgesini terkedip Filistin'in "Remle" denen bölgesine gittiği rivayet edilmektedir. [54]

54- Lut'u da Peygamber olarak gönderdik. O zaman kavmine şöyle demişti: "O iğrenç fiili işliyorsunuz ha?" [55]

55- Siz hâlâ, kadınları bırakıp, şehvete kapılarak erkeklerle mi temas, ediyorsunuz? Doğrusu siz, cahil bir kavimsiniz."
Allah Teala bu âyetlerde, Hz. Lut'un, kavmini uyardığını beyan ediyor. Zira onun kavmi, daha önce insanlık tarihinde görülmemiş iğrenç bir hayasızlık yapıyordu. Kadınları bırakıp erkeklerle cinsî temasta bulunuyorlardı.
Kavmi, Hz. Lut'un ikazlarını dinlemedi, hayasızlıklarına devam edeceklerini beyan edip ve Hz. Lut ile de alay ederek ona şu cevabı verdi: [56]

56- Kavminin cevabı sadece: "Lut ailesini memleketinizden çıkarın. Çünkü onlar, temiz kalmak isteyen kimsclcrdcnmiş." demek oldu.
Yani, bunlar, erkek erkeğe cinsi temasta bulunmamakla temiz kalmak istiyorlarmış." demişlerdir. [57]

57- Bunun üzerine biz de, geride kalıp helak edilenlerden olmasını takdir ettiğimiz karısı hariç, Lufu ve ailesini kurtardık. [58]

58- Onların üzerine öyle bir yağmur indirdik ki... Uyar.lıp ta yola gelmeyenlerin yağmuru ne kötüdür!
Evet, Hz. Lutfa karşı gelen, şehvanî arzularının kölesi olmuş insanlar, sonunda ilahî azaba çarptırılmışlardır. Onlann üzerine kızgın taşlar yağdırılmış £S edilmişlerdir. Bu husus şu âyetlerde açıklanmakta*^TlrZZS Ünce, yaşadıklan ülkenin altını üstüne çevirdik. Uzenne, rabbın ta afmdan ışa-reîenr^iş

kızgın taşlan, sağanak halinde yağdırdık. Bu azap, zalimlerden hiçbir zaman uzak değildir. [59]

59- Ey Muhammed, de ki: "Hamd olsun Allah'a, selam olsun seçtiği kullarına. Allah mı hayırlı, yoksa müşriklerin ona ortak koştukları şeyler
Allah Teala bu âyet-i kerimede, Hz. Muhammed (s.a.v.)e, kendisine hamdetmesini ve seçkin kullan için iyi dilekte bulunmasını emrederek buyuruyor ki: "De ki; "Allah'ın bize vermiş olduğu çeşitli nimetler karşısında ona ham-dolsun ve onun seçmiş olduğu Salih kullarına selam olsun. Ey müşrikler, size nimetleri ihsan eden Allah mı daha hayırlıdır, yoksa ona ortak koştuğunuz âciz yaratıklar mı? Nasıl olur da onlara taparsınız?
Bu âyette zikredilen "Allah'ın seçmiş olduğu kullar"dan maksat, Peygamberler veya Hz. Muhammed (s.a.v.)in sahabileridir. [60]

60- O şeyler mi hayırlıdır? Yoksa gökleri ye yeri yaratan ve sizin için gökten su indiren mi? Ki, biz o su ile bir tek ağacı bile bitiremeyeceğiniz nice güzel bahçeler yetiştirdik. Allah ile beraber başka bir ilah var mı? Hayır, fakat onlar, haktan uzaklaşan bir kavimdir.
Ey, Allah'a ortak koşan müşrikler, herhangi bir menfaat sağlamak veya zarar vermekten âci z olan putlar mı daha hayırlıdır? Yoksa gökleri ve yeri yaratan, gökten yağmurlar indirerek onunla güzel bahçeler meydana getiren Allah mı? Halbuki sizler o bahçelerin tek bir ağacım dahi bitirmekten âcizsiniz. Allah ile beraber başka bir ilah mı var ki? Bunları yarattı ve gökten su indirip rengârenk bitkiler bitirdi. Hayır, böyle bir ilah yok. Fakat müşrikler bile bile haktan saparlar. Zira, âciz varlıkların herşeyi yaratan Allah'tan daha haynlı ol-mayacağını bilirler. [61]

61- O şeyler mi hayırlıdır? Yoksa yeryüzünü yaşamaya elverişli halde yaratan, içinde ırmaklar kılan, oraya sabit dağlar yerleştiren ve iki denizin arasına engel koyan mı? Allah'la beraber başka bir ilah mı var? Hayır. Doğrusu onların çoğu gerçeği bilmezler.
Ey insanlar, Allah'a ortak koştuğunuz şeyler mi daha hayırlıdır? Yoksa yeryzünü sizin yaşamanıza müsait kılan, orada çeşitli nehirler akıtan, orada hareket etmeyen sabit dağlar yerleştiren.ve tatlı sularla tuzlu sular arasına engel koyup

onlan birbirine karıştırmayan Allah mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı var da bunları yapıyor? Hayır, öyle bir ilah yoktur. Fakat müşriklerin çoğu, Allah'ın kudretinin büyüklüğünü ve ona ortak koşmanın kendileri için ne kadar zararlı olduğunu bilmezler. [62]

62- O şevler ki hayırlıdır? Yoksa darda kalana, kendisine niyaz edip balana, kendisine niyaz edip zaman .cabet eden, kötülüğü gideren ve sizi, yeryüzünün halife len yapan m.? Allah'la beraber başka bir Uah mı var? Allah, onla™T kendisine ortak koştuklar, şeylerden münezzehtir.
Ey müşrikler, Allah'ı bırakıp ta tapmış olduğunuz şeyler mi daha havırh-ehr yoksa kendisine yalvaran çaresizlerin dileğini kabul edip onT rdan T gideren ve sız insanları yeryüzünde Halifeler talan Allah im?
neje az düşünüyor ve ibret almıyor böylece başka şeyleri ona ortak koşuyorsu-* Câbir b.Süleym el-Hüceymî diyor ki: "Ben. ResnlnJlah Allah'ın Resulü sen misin?" dedim. Resulullah: "Evet." dedi. "İnsanları neye davet ediyorsun?" dedim. Resulullah: "Ben insanları sadece Allah'a davet edıyo-n,m Öyle Allah ki, senin bir sıkıntın olduğu zaman ve o sıkıntının giderilmesi ^in ona dua ettiğinde o, s.kıntın, giderir. Kıtlık olduğunda ye kıtlığın gıdenlme-l için dua ettiğinde senin için bitkiler biürir. Sen, çölde bulunup bir şey kaybettiğinde ve onu bulmak için kendisine yalvardığında onu sana buldurur, dedi. Bunun üzerine ben Müslüman oldum[63]

63- O şeyler mi hayırlıdır? Yoksa kara ve denizin karanlıklarında size yol gösteren, rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen mi? Allah'la beraber başkabir ilah mı var? Allah, onların, kendisine ortak koştukları şeylerden münezzehtir.
Ey müşrikler, Allah'a ortak koştuğunuz şeyler mi daha hayırlıdır? Yoksa deniz ve karanın karanlıklarında yolunuzu kaybettiğiniz zaman, yarattığı çeşitli alâmetlerle size doğru yolu gösteren ve sizler için bir rahmet olan yağmuru müj-deleyen, rüzgârları gönderen Allah mı daha hayırlıdır? Yoksa Allah ile beraber, bunları yapan bir başka ilah mı var da Allah'ı bırakıp ona tapıyorsunuz? Veya onlan Allah'a ortak koşuyorsunuz? Allah, sizin ortak koştuğnuz şeylerden çok yücedir, münezzehtir. [64]

64- O şeyler mi hayırlıdır? Yoksa bütün varlıkları yoktan var eden sonra da tekrar diriltecek olan ve sizi, yerden ve gökten rızıklandıran mı. [65]
Allah'la beraber başka bir ilah mı var? Ey Muhammed, de ki: "Eğer sözüne sadık kimselerseniz getirin delilinizi.
Ey insanlar, Allah'a ortak koştuğunuz âciz şeyler mi daha hayırlıdır? Yoksa mahlukati yoktan var eden sonra onlan yok edip dilediği zaman da aynen yaratacak olan ve sizleri, gökten yağmur yağdırıp, yeryzünde çeşitli bitkiler bitirerek nziklandıran Allah mı daha hayırlıdır? Yoksa Allah ile beraber başka bir ilah mı var da bunları yapıyor?
Ey Muhammed, sen o müşriklere de ki; "Allah'tan başka bir ilah olduğuna ve bu zikredilenleri yarattığına dair olan iddianızda doğru iseniz, delillerinizi getirin." Elbette ki hiçbir delil getiremeyeceklerdir.
Bu husus diğer bir âyette şöyle izah edilmektedir: "Kim, hakkında hiçbir delili olmadığı halde Allah'la beraber bir başka ilaha taparsa, onun hesabı ancak rabbinin nezdindedir. Kâfirler elbette kurtuluşa eremezler. [66]

65- Ey Muhammed, de ki: "Göklerde ve yerde gaybı Allah'tan başka kimse bilmez. Onlar ne zaman dirileceklerini de bilmezler."
Ey Muhammed, sen, kıyametin ne zaman kopacağını soran müşriklere de ki: "Göklerde ve yerde bulunanlar gaybı bilmezler. Gaybı bilmek ancak Allah'a aittir. Kıyametin kopması da gayb bilgİlerindendir. Göklerde ve yerde bulunanlar, öldükten sonra kabirlerinden ne zaman çıkacaklarını da bilmezler.
Hz. Aişe diyor ki: "Kim, Resulullah'ın, yann olacakları bildiğini söylerse şüphesiz ki o kimse Allah'a karşı büyük bir yalan uydurmuş olur. Çünkü Allah Teala: "Göklerde ve yerde gaybı Allah'an başka kimse bilmez." buyurmaktadır. [67]

66- Doğrusu âhiret hakkındaki bilgileri art arda takviye edilmektedir. Ne var ki onlar, ondan şüphe etmektedirler. Daha doğrusu onlar, ondan yana kördürler.
Bu âyeti kerime, çeşitli kıraat şeklilerinde okunmuştur. Müfessirler bu âyetteki kıraatlann farklılığına göre farklı mânâlar vermişlerdir.
Atâ el-Horasânî'nin Abdullah b.Abbas'tan naklettiği bir görüşe göre bu âyetin mânâsı şöyledir: "Müşrikler ne zaman

diriltileceklerini bilmezler. Ancak âhirette gözleriyle gördüklerinde, dünyada iken yalanladıkları şeyin gerçek olduğunu anlayacaklardır. Ne var ki onlar, dünyada iken âhiretten şüphe etmektedirler.
Abdullah b.Abbas'tan nakledilen diğer bir görüşe göre de âyetin mânâsı şöyledir: 'Müşriklerin dünyadaki ilimleri âhirette kaybolacaktır. Onlar orada kör gibi olacaklardır."
Katade'den nakledilen bir görüşe göre ise mânâ şöyledir: "Müşriklerin bilgileri âhireti idrak edememektedir. Onlar, bunu bilmeyi de istemezler."
Mücahid'den nakledilen bir görüşe göre ise âyetin mânâsı şöyledir: "Onların bilgileri âhireti idrak mi edecektir? Onların bilgileri âhireti nereden idrak edecektir?"
Taberi, âyetin kıraat şekillerinden birine göre mânâsının şöyle olduğunu söylemiştir: "Onlar ne zaman dirileceklerini nereden bileceklerdir? Onlar, dirilecekleri vakti, âhirette dirildikten sonra idrak edeceklerdir. Fakat o zaman, dirilme vaktini bilmeleri, kendilerine bir fayda vermeyecektir. Dünyada ise müşrikler âhiret hakkında şüphe içindedirler. Daha doğrusu onlar ondan yana kördürler.
Yine Taberi'ye göre diğer bir kıraat şeklinde de mânâ şöyledir: "Müşrikler ne zaman dirileceklerini nereden bilecekler? Yoksa onların âhiret hakkındaki bilgileri peşpeşe mi gelmiştir? Yani, onların âhiret hakkındaki ilimleri birbirini takibetmemiştir. Onlar onu bilmezler ve onu idrak edemezler. Onlar, kıyamet hakkında şüphe içindedirler. Daha doğrusu onlar ondan yana kördürler. [68]

67- İnkâr edenler şöyle dediler: "Biz ve atalarımız, toprak olduğumuz zaman mı? Bizler diriltilip çıkarılacakmışiz? [69]

68- Şüphesiz ki bu, bizden önceki atalarımıza da vaadcdilmişti. Bu, evvelkilerin efsanelerinden başka bir şey değildir.','
Allah Teala, bu âyetlerde, öldükten sonra dirilmeyi inkâr eden kâfirlerin, âhireti nasıl inkâr ettiklerini ve inkârlarına delil olarak ta, kendilerinden önce gelen atalarına da aynı şeylerin söylenip şimdiye kadar gerçekleşmediğini öne sürdüklerini beyan etmektedir. [70]

69- Ey Muhammed, de ki: "Yeryüzünde gezip dolaşın da, suçluların akıbeti nasıl olmuş bir bakın.

Ey Muharnmed, senin, rabbin katından getirdiğin haberleri yalanlayanlara de ki: "Yeryüzünde gezip dolaşın, sizden önce, Allah'ın peygamerlerini yalanlayan mücrimlerin akıbetlerinin ne olduğuna bir bakın. Allah, onlan helak dip yerlerini harabeye çevirmemiş midir? Onlar gibi inkâra devam ettiğiniz takdirde sizler de aynı akıbete uğratılırsınız. [71]

70- Ey Muhammed, sakın onların yaptığına üzülme ve kurdukları tuzaklardan ötürü sıkıntıya düşme.
Ey Muhammed, müşriklerin senden yüz çevirmelerine ve seni yalanlamalarına üzülme. Sana yapmış oklukları tuzaklar karşısında da sıkıntıya düşme. Zira onlara karşı Allah senin yardımcındir. Onları mağlup edecektir. [72]

71- Onlar: "Eğer doğru söylüyorsanız bu vaadedilen ne zamandır?" derler.
Ey Muhammed, senin, rabbinin katından getirdiklerini yalanlayan müşrik ve kâfirler derler ki: "Eğer doğru söylüyorsanız, bizim başımıza geleceğini söylediğiniz azap ne zamandır? [73]

72- De ki: "Acele ettiğiniz azabın bir kısmı belki de başınıza inmek üzeredir"
Ey Muhammed, sen onlara cevaben de ki: "Acele olarak inmesini istediğiniz ilahî azabın bir kısmı belki de pek yakındır." [74]

73- Doğrusu, senin rabbin insanlara karşı lütuf sahibidir. Fakat onların çoğu şükretmezler. [75]

74- Şüphesiz ki senin rabbin, onların sinelerinin gizlediklerini de bilir, açığa vurduklarını da.
Ey Muhammed, şüphesiz ki senin rabbin, insanları derhal cezalandırmamak ve isyanlarına rağmen nimetlerim onlardan kesmemekle onlara karşı büyük lütuf sahibidir. Fakat insanlardan çoğu bu nimetler karşısında Allah'a şükretmezler. Sadece ona kulluk etmez, başkalarını ona ortak koşarlar. Şüphesiz ki senin rabbin, insanların ve diğer varlıkların, içlerinde gizledikleri huy ve sırlarını da çok iyi bilir, açığa vurdukları söz ve davranışlarını da. Hiçbir şey ondan gizli değildir. O, yapılan ve söylenenleri tespit ettirmektedir. Herkese, yaptığının karşılığuu verecektir. [76]

75- Gökte ve yerde gizli hiçbirşey yoktur ki, apaçık bir kitap ta tesbit edilmiş olmasın.
Burada zikredilen "Kitap"dan maksat, Allah Teala'nin, varlıkları yaratmasından sonra kıyamet kopuncaya kadar meydana gelecek olan herşeyi içinde tesbit ettiği Ümmiil Kitaptır. [77]

76- Muhakkak ki bu Kur'an, İsrailoğullarına, ihtilaf ettikleri şeylerin çoğunu anlatmaktadır.
İsrailoğullannın, üzerinde ihtilafa düştükleri hususlardan biri de, babasız olarak meydana getirilen Hz. İsa'nın durumudur. îsrailoğullan, Hz. İsa'nın annesi Meryem'e iftirada bulunmuşlar, Hıristiyanlar ise onun ilah olduğunu iddia etmişlerdir.
Kur'an-ı Kerim ise, Hz. İsa'nın, Allah'ın kulu ve kendisine Peygamberlik verdiği bir elçisi olduğunu, onun, babasız bir şekilde meydana getirilerek, insanlığın atası olan Hz. Âdem'in anasız ve babasız yaratılışını bir hatırlatma olduğunu beyan etmiş ve şöyle buyurmuştur: "Allah katında İsa'nın durumu da Âdem'in durumu gibidir. Allah, Âdem'i topraktan yarattı. Sonra da ona "Ol" dedi veodaohıverdi. [78]

77- Şüphesiz Kur'an, müminler için bir hidayet rehberi ve rahmet kaynağıdır.
Şüphesiz ki bu Kur'an, Allah tarafından gönderilen bir açıklamadır. Allah'ın yarattığı varlıkların ihtilaf ettikleri hususları açıklığa kavuşturur. Böylece onları doğru yola iletir. Kendisine iman edenler için ise bir rahmet kaynağıdır. Zira Kur'an'ın vasıtasıyla Allah'a hakkıyla kulluk etmiş ve cennetini kazanmış olurlar. [79]

78- Şüphesiz ki rabbİn, onların arasında hükmünü verecektir. O, herşeye galiptir ve herşeyi çok iyi bilendir.
Şüphesiz ki, rabbin, kıyamet gününde İsraiIoğuUarı'nm ve diğer ihtilafa düşen insanların arasında adaletli hükmünü verecek, haksız olanları cezalandırıp haklı olanlara haklarını verecektir. Zira o, herşeye galiptir suçluları cezalandırmakta kimse ona galip gelemez. O, herşeyi bilendir, haklıyı haksızdan seçer, kimseye asla zulmetmez. [80]

79- Ey Muhammcd, sen Allah'a güven. Çünkü, sen apaçık bir hak üzeresin.

Ey Muhammed, sen, işlerini Allah'a havale et ve ona güven. O sana yeter. Zira sen, apaçık bir hak yol üzeresin. Düşünüp aklını kullanan kimse, senin, hak üzere olduğunu anlar. O halde seni yalanlayanlardan ve sana karşı çıkanlardan dolayı üzülme. Sen, Allah'ın sana gönderdiklerini tebliğ etmeye devam et[81]

80- Şüphesiz sen, ölülere duy ura m azsın. Arkalarını dönüp kaçarken sağırlara da davetini işittiremezsin.
Ey Muhammed, senin davetini dinlemeyen kâfirlerin kalbleri mühürlenmiştir. Onlar, âdeta ölülerdir. Kulakları tıkanmıştır. Onlar, sana arkalarını dönmüş sağırlar gibidirler. İşte sen, bu gibi ölülere ve sağırlara davetini duyuramazsm. [82] .

81- Sen, basiretleri körclmiş insanları, sapıklıklarından uzaklaştırıp hidayete erdiremezsin. Sen, ancak, âyetlerimize iman edenlere duyurabilirsin. Onlar nıüslüman olurlar.
Ey Muhammed, sen, hakkın karşısında kör olanı, sapıklığından vazgeçi-rip doğru yola iletemezsin. Onları ancak dilerse Allah doğru yola getirir. Sen, ancak âyetlerimize iman eden insanlara hakkı duyurabilirsin. Zira onlar, hakka teslim olan Müslumanlardır. İşte onlar, senin söylediklerini dinler ve ona göre amel ederler. [83]

82- Kendilerine söylenen, başlarına geldiği, zaman onlar için yerden "Dâbbe" denilen bir varlık çıkarırız da onlara, insanların âyetlerimize kesin olarak inanmadıklarını söyler.
Âyet-i kerime "Dâbbetül Arz" denen bir yaratıktan söz etmektedir. Ha-dis-i şeriflerde bu yaratığın insanların bozulduğu, Allah'ın emrini bıraktıkları, Hak din olan İslam'ı terkettikleri zaman, bir kıyamet alâmeti olarak ortaya çıkacağı zikredilmiştir. Bu varlığın çıkacağı yerin Mekke olacağı rivayet edilmişse de kesin değildir. Âyet-i kerimede, bu varlığın insanlarla konuşacağı zikrediliyor. Bununla beraber bu varlığın şeklinin nasıl olacağı bilinmemektedir. Bir elinde Hz. Süleyman'ın mühürünün, diğer elinde de Hz. Musa'nın asasının bulunacağı, mühürle kâfirlerin alnını mühürleyeceği, böylece onların alnına "Kâfir" oldukları yazlıacağı, müminlerin yüzünü de flsft ile sileceği, böylece onların yüz-lerinin de yıldızlar gibi parlayacağı rivayet edilmektedir.

Bu varlığın bir kıyamet alâmeti olarak ortaya çıkacağı ve vasıflan hakkında, Peygamber efendimiz (s.a.v)den şu hadisler rivayet edilmektedir: Huzeyfe b.Esîd el-Ğifârî diyor ki:
"Bir gün Resulullah bize baktı. Aramızda birşey konuşuyorduk. Bize: "Ne konuşuyorsunuz?" dedi. Dedik ki: "Kıyameti konuşuyoruz." ResuÌullah şöyle buyurdu: "Kıyametten önce on alamet görmedikçe kıyamet kopmayacaktır." Resulullah on alamet olarak şunları zikretti: Duman, Deccal, Dâbbetül Arz, Güneşin batıdan doğması, Meryemoğlu İsa'nın inmesi, Ye'cüc ve Me'cüc, Güneşin üç kere batması. Güneş bir doğuda, bir batıda bir de Arap yarımadasında batacaktır. Bu alâmetlerin sonuncusu ise Yemen'den çıkacak olan bir ateştir. Bu ateş insan-lan göç ettirecek ve haşrolacaklan yere doğru sürükleyecektir. [84]
Ebu Hureyre (r.a.) diyor ki: "Resululah (s.a.v)in şöyle buyurduğunu işittim.
"Şu altı şey meydana gelmeden önce iyi ameller işlemeye koşuşun. Bunlar, güneşin batıdan doğması veya duman'ın çıkamsı yahut Deccal'in çıkması veya, Dâbbetül Arz'in çıkması yahut herbirinize mahsus olan hadisenin (ölümün) meydana gelmesi yahut kamu'nun sevkü idaresinin size verilmesidir. [85]
Diğer bir Hadis-i şerifte de Dâbbetül Arz'ın kuşluk vaktinde çıkacağı beyan edilmektedir.
Abullah b.Amr diyor ki: "Ben, Resulullah'tan bir Hadis-i Şerf ezberledim. Bunu henüz unutmadım. Resulullah'm şöyle buyurduğunu işittim: "Kıyamet alâmetlerinin ilk çıkacak olanı, güneşin batıdan doğması ve Dâbbetül Arz'ın, kuşluk vakti insanların arasında çıkmasıdır. Bunlardan hangisi diğerinden önce olursa diğeri hemen onun peşinden Olacaktır."
Peygamber efendimiz diğer bir HadİS-i şerifinde de şöyle buyurmaktadır;
"Dâbbetül Arz çıkacak, onda Süleyman'ın mühürü ve Musa'nın âsâsı bulunacaktır. Asâ ile Müminlerin yüzünü parlatacak mühür ile de kâfirlerin burunlarını damgalayacaktır, öyle ki bir sofranın başında oturan insanlar bir araya gelecekler, biri diğerine: "Ey Mümin" Diğeri de bir başkasına "Ey Kâfir" diyecektir[86]
Dâbbetül Arz'ın şeklinin nasıl olduğu hakkında, sahabî ye Tâbîî'den bazı rivayetler nakledilmiş ise de bu rivayetler güven telkin etmed.klennden zikredil-memişlerdir. [87]

83- O gün, her ümmetin, âyetlerimizi yalanlayanlarından bir cemaat toplarız. Onlar, hep bîr arada tutulurlar. [88]

84- Mahşere geldikleri zaman Allah onlara: "Öğrenip düşünmeden âyetlerimi tekzip mi ettiniz? Yoksa yaptığınız neydi?" der. [89]

85- Zulümleri yüzünden vaadolunduklan azap onların başlarına inmiştir. Artık konuşamazlar.
Allah Teala, bu âyet-i kerimelerde kendi âyetlerini yalanlayan zalimlerin, kıyamet gününde huzurunda toplanıp nasıl hesap vereceklerini beyan etmekte ve neticede hak ettikleri ceza ile cezalandırılacaklarım bildirmektedir. [90]

86- Bizim, geceyi dinlensinler diye karanl.k, gündüzü çalışsınlar diye aydınhk yapt.ğ.m.z. görmüyorlar m.? Şüphesiz ki bunda, ,man eden b.r ka vim için, nice deliller vardır.
Allah Teala bu âyet-i kerimede ise, kudret ve kuvvetinin büyüklüğünü beyan ediyor, böyle bir kudret ve kuvvete sahibolan mevlaya itaat edilmesinin gerekli olduğunu bildiriyor. Zira geceyi, insanların dinlenmesi için bir sükunet vakti yapan, gündüzü de çalışmaları için aydınlık kılan, o yüce mevladır. İman edenler, Allah'ın yarattığı bu tür şeylere bakar ve onlardan ibret alırlar. [91]

87- Sûr'a üfürüldüğü gün, göklerde ve yerde bulunanlar, dehşetli bir korkuya kapılırlar. Ancak Allah'ın diledikleri bunun dışındadır. Hepsi de onun huzurunda boyunlarını bükerek gelirler. [92]

88- Sen, dağlara bakarsın da, yerinde duruyor sanırsın. Halbuki onlar, bulut geçer gibi geçer giderler. İşte bu, herşeyi sapasağlam yapan Alla-hi'n işidir. Şüphesiz ki o, yaptıklarınızdan haberdardır.
Bu âyet-i kerimelerde Sur'a üfürüleceği ve dünyanın hayatı sona erince dağlann, bulutlar gibi yürüyüp ideceği beyan ediliyor.
Âyette geçen "Sur" boynuz şeklindeki bir borazan, Sur'a üfleyen kimse ise "İsrafil" aleyhisselamdir. İsrafil (a.s.) Sur'a, dünya hayatının sona erdiği, insanların kötülerinin kaldığı bir zamanda Allah'ın emriyle üfleyecek, böylece gökte ve yerde bulunan herşey sarsılacak ve kıyamet kopacaktır. Bu

sarsıntıdan sadece şehitler etkilenmeyecektir. Zira onlar rableri katında güven içindedirler.
Müfessirler, âyette zikredilen Sur'a üç kere üfürüleceğini, birincisinde herşeyin büyük bir korkuya kapılacağını, ikincisinde herşeyin öleceğini, üçüncüsünde ise herşeyin dirilip kabrinden çıkarak Allah'ın huzuruna varacağını söylemişlerdir.
Abdullah b.Amr, Resulullah (s.a.v.)in şöyle buyurduğunu söylüyor:
"Ümmetimin zamanında Deccaİ çıkacaktır. Kirk'a kadar devam edecektir. (Ravi diyor ki; Bilemiyorum kırk gün mü yoksa kırk ay mı yahut da kırk yıl mı devam edecektir) Sonra Allah, Urve b.Mes'ud'a benzeyen Meryemoğlu İsa'yı gönderecek, İsa, Deccalı arayıp helak edecektir. Sonra insanlar (tam bir barış içinde) yedi sene yaşayacaklardır. Aralarında düşmanlık bulunan iki kişi bile bulunmayacaktır. Sonra Allah, Şam tarafından soğuk bir rüzgâr gönderecek, o rüzgâr, kalbinde hardal tanesi kadar bir hayır veya iman bulunan hiçbir kimseyi sağ bırakmayacaktır. Öyle ki sizden biriniz dağın tam içinde olsa bile rüzgâr oraya girip onu öldürecektir. Böylece yeryüzünde insanların sadece şerlileri kalacak, bunlar, şerre koşmakta kuşlar gibi hafif, saldırganlıkta yırtıcı hayvan zihniyetinde olacaklardır. Onlar, ne iyilik bilirler, ne de kötülüğe mâni olurlar. Onların gözüne Şeytan (şirin bir şekilde) gözükür ve onlara: "Beni dinlemez misiniz?" der. Onlar; "Ne emredersin?" derler. Şeytan da onlara, putlara tapmalannı emreder. Onlar bu halde iken, nzıklan bol, yaşantıları güzeldir. Böyle devam ederken Sur'a üflenir. Onu işiten herkes o sese karşı önce kulağının birini daha sonra da ötekini verir. Sur'u ilk işiten insan, devesinin su havuzunu sıvayan bir kişi olacaktır. O bayılıp ölecek, onun peşinden de diğer insanlar bayılıp ölecek-lerdir. Sonra Allah, kırağı gibi bir yağmur gönderecek, insanların vücudu, otların bitmesi gibi onlarla bitecektir. Ardından Sur'a bir daha üfürülecek ve insanlar derhal kabirlerinden çıkarak durumu göreceklerdir. Sonra: "Ey insanlar rab-bınize gelin, ey Melekler onlan durdurun, onlar hesap vereceklerdir." denilecektir. Sonra insanlara: "İçinizden cehennem grubunu çıkarın." denecek "Kaçta kaçı?" diye sorulacaktır. "Binde dokuzyüz doksan dokuzu." denilecektir. İşte o gün, çocukları ihtiyarlatacak ve yine o günün dehşetinden dolayı bacaklar sıva-nacakür. [93]

89- Kim, bir iyilik getirirse ona ondan daha hayırlısı verilir. Onlar o gün korkudan da emindirler. [94]

90- Kimler de kötülük getirirse, yüzüstü ateşe atılırlar. Onlara "Yaptıklarınızdan başka bir şeyle mi cezalandırılıyorsunuz?" denilir.
Kim Allah'ın huzuruna, Tevhid inancıyla, imanla ve Lailahe İllallah ile çıkacak olursa, onun, kıyamet günüde, Allah huzurunda o imanından dolayı mükâfaatı vardır. O da, cennete girmek ve kıyamet gününün korkunç dehşetinden emin olmaktır. Kim de Allah'a ortak koşarak veya onu inkâr ederek kıyamet gününde onun huzuruna çıkacak olursa yüzükoyun ateşe atılacak ve onlara: "sizler ancak yaptıklarınızla cezai andı nhyorsunuz." denilecektir. [95]

91-92- De ki: "Ben, sadece bu beldenin rabbine ibadet etmekle emro-lundum. Allah o beldeyi, saygı gösterilmesi gereken mukaddes bir yer kılmıştır. Hcrşcy onundur. Ben, müslümanlardan olmakla ve Kur'an okumakla emrolundum. Her kim hidayet yolunu tutarsa, ancak kendisi için hidayet yolunu tutmuş olur. Kim de sapıtırsa, ben ancak uyarıcılardanım." de.
Ey Muhammed, de ki: "Ben, bu Mekke'nin rabbine kulluk etmekle emrolundum. Rabbim, bu beldede kan dökülmesini, zulüm yapılmasın, av avlanmasını ve otlarının koparılmasını haram kılmış ve bu beldeyi saygı değer bir belde yapmıştır. Herşeyin mülkiyeti, bu beldenin rabbi olan Allah'a aittir. Rabbim, bana, kendisine boyun eğip Müslüman olmamı ve Kur'an okumamı emretti. Kim buna uyarak buna ve benim getirdiklerime iman ederek doğru yola erişecek olursa, kendisi için hidayeti bulmuş olur. Zira bu sayede, dünyadayken Allahın gazabından âhirette de azabından kurtulmuş olur. Kim de beni ve benim, Allah katından getirdiklerimi yalanlayarak doğru yoldan sapacak olursa, ey Muham-med, sen onlara de ki: "Ben, ümmetimi, Allah'ın azabı ve gazabıyla uyaranlardanım. Eğer ikazlarıma uyup iman ederseniz kendinizi kurtarmış olursunuz. Aksi takdirde sonunuz helaktir.
Âyet-i kenelerde Mekke-i Mükerreme'nin, saygı göserilmesi gereken bir yer olduğu zikredilmektedir. Resulullah (s.a.v.) Mekke'yi fethettiğinde ora hakkında şöyle buyurmuştur:
"Allah azze ve Celle, Mekke'yi haram bir bölge kılmıştır. Benden önce herhangi bir kimseye helal kılınmadığı gibi,

benden sonra da herhangi bir kimseye helal kılınmayacaktir. Benim için ise yalnızca bir gündüzün belli bir ânı için helal kılınmıştır. Onun otlan kopanlamaz, ağaçlan kesilemez, av hayvanları kovalanamaz, kayıp eşyaları toplanamaz. Ancak onları tanıtmak için toplayanlar toplayabilir. [96]

93- Ey Muhammed, de ki: "Hairtdolsun Allah'a. O, âyetlerini size gösterecek siz de onları tanıyacaksınız." Rabhin, yaptıklarınızdan gafil değildir.
Ey Muhammed, Allah'a ortak koşan müşriklere de ki: "Bize verdiği çeşitli nimetlerden dolayı Allah'a hamdolsun. O, yakında size azabım ve gazabını gösterecek böylece sizler de, benim, sizi davetimde haklı olduğumu anlayacaksınız.
Ey Muhamed, rabbin, bu müşriklerin yaptıklarından gafil değildir. Fakat insanların erişecekleri bir vadeleri vardır. O vadeleri gelinceye kadar kendilerine mühlet verilecektir. Bu sebeple onların seni yalanlamalarına üzülme. Ben onlan denetlemekteyim. Sana yardım edeceğim, düşmanlarını da rüsvay edecğim." [97]